

**ROZPORZĄDZENIE
MINISTRA GOSPODARKI**

z dnia 28 czerwca 2002 r.

**w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy, prowadzenia ruchu oraz specjalistycznego
zabezpieczenia przeciwpożarowego w odkrywkowych zakładach górniczych wydobywających
kopaliny pospolite.**

(Dz. U. z dnia 18 lipca 2002 r.)

Na podstawie art. 78 ust. 1 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. - Prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. Nr 27, poz. 96, z 1996 r. Nr 106, poz. 496, z 1997 r. Nr 88, poz. 554, Nr 111, poz. 726 i Nr 133, poz. 885, z 1998 r. Nr 106, poz. 668, z 2000 r. Nr 109, poz. 1157 i Nr 120, poz. 1268 oraz z 2001 r. Nr 110, poz. 1190, Nr 115, poz. 1229 i Nr 154, poz. 1800) zarządza się, co następuje:

Rozdział 1

Przepisy ogólne

§ 1. Rozporządzenie określa szczegółowe zasady:

- 1) bezpieczeństwa i higieny pracy, prowadzenia ruchu oraz specjalistycznego zabezpieczenia przeciwpożarowego związanego z ruchem w zakładach górniczych wydobywających kopaliny pospolite,
- 2) oceniania i dokumentowania ryzyka zawodowego oraz stosowania niezbędnych środków profilaktycznych zmniejszających to ryzyko w formie dokumentu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia pracowników zatrudnionych w ruchu tych zakładów.

§ 2. 1. Przepisy rozporządzenia stosuje się do:

- 1) przedsiębiorców,
- 2) pracowników zatrudnionych w ruchu odkrywkowych zakładów górniczych wydobywających kopaliny pospolite, zwanych dalej "zakładami górniczymi".

2. Przepisy rozporządzenia stosuje się odpowiednio do:

- 1) podmiotów wykonujących, w zakresie swej działalności zawodowej, powierzone im czynności w ruchu zakładu górniczego, zwanych dalej "podmiotami",
- 2) osób niewymienionych w ust. 1 pkt 2, jeżeli wykonują prace lub przebywają w zakładzie górniczym.

3. Przepisy rozporządzenia stosuje się także odpowiednio do:

- 1) likwidacji zakładu górniczego,
- 2) robót geologicznych wykonywanych metodą odkrywkową.

§ 3. Przedsiębiorca sporządza, uzupełnia i aktualizuje niezbędną dokumentację prowadzenia ruchu zakładu górniczego oraz zapewnia bieżące przeprowadzanie analiz i badań niezbędnych dla bezpiecznego prowadzenia ruchu zakładu górniczego, w tym dla oceniania i dokumentowania ryzyka zawodowego.

§ 4. 1. Przedsiębiorca opracowuje, przed rozpoczęciem prac, dla każdego zakładu górniczego dokument bezpieczeństwa i ochrony zdrowia pracowników, zwany dalej "dokumentem bezpieczeństwa".

2. Dokument bezpieczeństwa powinien być:

- 1) dostępny w zakładzie górniczym,
- 2) aktualizowany każdorazowo w przypadku zmiany, rozbudowy i przebudowy miejsca lub stanowiska pracy, powodującej zmianę warunków pracy.

3. Kierownik ruchu zakładu górniczego zapoznaje pracowników zakładu górniczego z obowiązującym

dokumentem bezpieczeństwa lub odpowiednią jego częścią.

4. Pracownik potwierdza na piśmie fakt zapoznania się z dokumentem bezpieczeństwa lub odpowiednią jego częścią oraz przestrzega jego postanowień.

5. Zawartość dokumentu bezpieczeństwa określa załącznik do rozporządzenia.

§ 5. 1. Kierownik ruchu zakładu górniczego jest odpowiedzialny za prawidłową organizację i prowadzenie ruchu zakładu górniczego.

2. Kierownik ruchu zakładu górniczego wykonuje swoje obowiązki przy pomocy podległych mu osób kierownictwa i dozoru ruchu zakładu górniczego, zwanych dalej "osobami kierownictwa i dozoru ruchu".

§ 6. 1. Przedsiębiorca, po uzgodnieniu z kierownikiem ruchu zakładu górniczego:

- 1) ustala zasady sprawowania nadzoru w zakładzie górniczym na zmianach, na których ruch nie jest prowadzony i w dni wolne od pracy,
- 2) opracowuje instrukcje bezpiecznego wykonywania pracy dla stanowisk lub miejsc pracy w ruchu zakładu górniczego oraz konsultuje je z pracownikami lub ich reprezentantami,
- 3) określa miejsca i stanowiska pracy, na których pracownicy powinni stosować wymagane środki ochrony indywidualnej.

2. Kierownik ruchu zakładu górniczego:

- 1) wyznacza osobę kierownictwa lub dozoru ruchu do sprawowania nadzoru nad prowadzeniem ruchu zakładu górniczego na danej zmianie, chyba że ruch zakładu górniczego na danej zmianie nadzoruje osobiście,
- 2) doręcza zakresy czynności osobom kierownictwa i dozoru ruchu, za pokwitowaniem odbioru,
- 3) zatwierdza instrukcje, o których mowa w ust. 1 pkt 2.

3. Każda osoba kierownictwa i dozoru ruchu powinna przestrzegać ustalonego dla niej i zatwierzonego przez kierownika ruchu zakładu górniczego zakresu czynności, szczegółowo określającego jej obowiązki, uprawnienia i zakres odpowiedzialności.

4. Instrukcje, o których mowa w ust. 1 pkt 2, opracowane odpowiednio dla stanowiska lub miejsca pracy, powinny być zrozumiałe dla pracowników, których dotyczą, oraz doręczone pracownikom za pokwitowaniem odbioru.

5. Pracownicy zapoznają się z treścią instrukcji, o której mowa w ust. 1 pkt 2, oraz wykonują pracę zgodnie z jej ustaleniami; zapoznanie się z treścią instrukcji pracownicy potwierdzają na piśmie.

§ 7. Osoby kierownictwa i dozoru ruchu:

- 1) organizują i prowadzą pracę w sposób zapewniający bezpieczeństwo pracowników, ruchu zakładu górniczego i środowiska,
- 2) informują podległych im pracowników o przepisach i zasadach bezpiecznego wykonywania pracy.

§ 8. Osoba dozoru ruchu każdorazowo wyznacza przodowego zespołu, jeżeli praca jest wykonywana przez zespół pracowniczy, w tym składający się z dwóch pracowników.

§ 9. Przedsiębiorca oraz podmiot, przystępujący do wykonywania prac w ruchu zakładu górniczego, szczegółowo określają na piśmie podział obowiązków w celu zapewnienia bezpiecznego wykonywania pracy.

§ 10. Pracowników lub ich reprezentantów informuje się o wszelkich podejmowanych działaniach dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy oraz ochrony zdrowia w miejscach i na stanowiskach pracy. Informacje powinny być zrozumiałe dla pracowników, których dotyczą.

§ 11. Pracownik może być dopuszczony do pracy w ruchu zakładu górniczego, jeżeli:

- 1) posiada wymagane kwalifikacje lub potrzebne umiejętności do wykonywania pracy,
- 2) odbył aktualne przeszkolenie w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy,
- 3) posiada dostateczną znajomość przepisów oraz zasad bezpieczeństwa i higieny pracy,
- 4) w wyniku badań lekarskich oraz innych wymaganych badań został uznany za zdolnego do wykonywania określonej pracy.

§ 12. 1. Teren zakładu górniczego, łącznie z wyrobiskami górniczymi oraz terenami zwałowisk i

składowisk, jeżeli nie jest ogrodzony, oznakowuje się tablicami, na których umieszcza się: nazwę zakładu górniczego oraz napis zakazujący wstępu osobom nieupoważnionym.

2. Miejsca niebezpieczne zlokalizowane na terenie, o którym mowa w ust. 1, jeżeli nie znajdują się pod stałym dozorem, zabezpiecza się w sposób ustalony przez kierownika ruchu zakładu górniczego.

3. Miejsca o szczególnym zagrożeniu dla życia i zdrowia, w tym miejsca wykonywania prac, o których mowa w § 38, zabezpiecza się i oznakowuje tablicami ostrzegawczymi.

§ 13. Na terenie zakładu górniczego (wydzielonego jego oddziału) wywiesza się w widocznym miejscu:

- 1) informacje o adresach i numerach telefonów najbliższych jednostek straży pożarnej, Policji i pogotowia ratunkowego oraz sposobach ich wezwania,
- 2) instrukcje postępowania w przypadku pożaru.

§ 14. Drogi komunikacyjne oraz dojścia do miejsc i stanowisk pracy oznakowuje się w sposób widoczny i czytelny oraz utrzymuje się w stanie umożliwiającym bezpieczne dojścia oraz szybkie i bezpieczne ich opuszczenie w razie wypadku lub zagrożenia.

§ 15. Kierownik ruchu zakładu górniczego określa miejsca i stanowiska pracy, które wyposaża się w odpowiedni system akustyczny i optyczny do przekazywania sygnału alarmowego.

§ 16. 1. W zakładzie górniczym prowadzona jest ewidencja osób w nim przebywających.

2. Osoby kierownictwa lub dozoru ruchu, odpowiedzialne za pracowników wykonujących pracę na danej zmianie, po jej zakończeniu, potwierdzają opuszczenie przez pracowników stanowisk pracy lub przekazują osobie dozoru ruchu następczej zmiany informacje o pracownikach, którzy pozostali na stanowisku pracy w celu jej dokończenia, podając przewidywany czas opuszczenia tych stanowisk. Sposób potwierdzenia opuszczenia stanowisk pracy ustala kierownik ruchu zakładu górniczego.

§ 17. Przed rozpoczęciem pracy pracownik sprawdza, w zakresie swoich kompetencji, warunki pracy, a w szczególności stan technicznych środków bezpieczeństwa oraz stosowanych narzędzi; wyniki sprawdzenia przekazuje osobie dozoru ruchu.

§ 18. Miejsca pracy, maszyny i urządzenia oraz aparaturę kontrolno-pomiarową stale utrzymuje się w stanie zapewniającym bezpieczne prowadzenie ruchu zakładu górniczego.

§ 19. 1. Osoby kierownictwa i dozoru ruchu przeprowadzają okresowe kontrole stanu technicznego oraz sposobu korzystania z obiektów, maszyn i urządzeń oraz instalacji technicznych zakładu górniczego.

2. Zasady przeprowadzania kontroli, o których mowa w ust. 1, ich zakres i częstotliwość oraz sposób dokumentowania określa kierownik ruchu zakładu górniczego.

§ 20. Maszyny i urządzenia eksploatuje się, konserwuje i naprawia w sposób określony w dokumentacji techniczno-ruchowej.

§ 21. Pracownicy obsługujący maszyny i urządzenia powinni posiadać wymagane kwalifikacje i uprawnienia do obsługi danej maszyny lub urządzenia. Dokument potwierdzający posiadanie wymaganych kwalifikacji i uprawnień pracownicy powinni posiadać przy sobie.

§ 22. 1. Osoby nieupoważnione nie powinny wykonywać samowolnie żadnych czynności przy maszynach, urządzeniach i instalacjach technicznych.

2. Czynności związane z naprawą, smarowaniem oraz czyszczeniem maszyn i urządzeń mogą być wykonywane tylko po zatrzymaniu maszyny lub urządzenia, zabezpieczeniu ich przed samoczynnym przemieszczeniem i przypadkowym uruchomieniem oraz zabezpieczeniu stanu wyłączenia dopływu energii.

3. Niedopuszczalne jest naprawianie, smarowanie oraz czyszczenie maszyn i urządzeń podczas ich ruchu.

§ 23. 1. Wprowadzenie zmian w maszynach i urządzeniach, w szczególności w konstrukcji nośnej,

zawiesiach, rozmieszczeniu przeciwciężarów, oraz rozszerzenie zakresów działania wyłączników krańcowych, jest dozwolone tylko za zgodą kierownika ruchu zakładu górniczego, w sposób określony w dokumentacji techniczno-ruchowej.

2. Każda maszyna powinna posiadać działającą sygnalizację ostrzegawczą, stosowaną przed uruchomieniem maszyny oraz stosowaną w przypadku wystąpienia zagrożenia.

3. Maszyny i urządzenia wyposaża się w niezbędne i sprawne zabezpieczenia, w tym w sprzęt gaśniczy gwarantujący bezpieczne ich użytkowanie.

§ 24. Badania kontrolne konstrukcji nośnych, lin stalowych oraz zespołów i elementów stanowiących o bezpieczeństwie pracy maszyn urabiających wielonaczyniowych i zwałujących wykonuje się zgodnie z instrukcją kontroli ich stanu technicznego, zatwierdzoną przez kierownika ruchu zakładu górniczego.

§ 25. Przenośniki taśmowe wyposaża się w:

- 1) urządzenia do czyszczenia taśmy,
- 2) łatwo dostępne urządzenia umożliwiające zatrzymanie przenośnika,
- 3) osłony części wirujących i ruchomych,
- 4) urządzenia sygnalizujące uruchomienie przenośnika.

§ 26. Przenośniki pływające wyposaża się w balustrady z poręczami ochronnymi umieszczonymi na wysokości 1,1 m. Na każdej zmianie roboczej, przed rozpoczęciem pracy, kontroluje się stan zanurzenia pontonów przenośnika. Wyniki kontroli wpisuje się do książki kontroli.

§ 27. Instalowanie, eksploatacja oraz kontrola maszyn, urządzeń i instalacji elektrycznych odpowiadają wymaganiom określonym w dokumentacji techniczno-ruchowej, odrębnych przepisach oraz Polskich Normach.

§ 28. W przypadku automatycznego lub zdalnego sterowania procesem produkcyjnym stosuje się odpowiednią sygnalizację ostrzegawczą oraz stosuje się zabezpieczenia i blokady.

§ 29. 1. Zakłady górnicze, w których przerwa w dopływie energii elektrycznej może spowodować zagrożenie dla ludzi, środowiska i mienia, powinny posiadać dwa niezależne zasilania pokrywające:

- 1) pełne zapotrzebowanie mocy dla urządzeń zakładu górniczego,
- 2) minimalną moc gwarantowaną dla urządzeń, w których przerwa w dopływie energii może spowodować zagrożenie.

2. Kierownik ruchu zakładu górniczego podejmuje decyzję o konieczności doprowadzenia niezależnego zasilania, o którym mowa w ust. 1 pkt 2, powiadamiając o tym właściwy organ nadzoru górniczego.

§ 30. W stałej stacji elektroenergetycznej umieszcza się:

- 1) schemat ideowy układu elektroenergetycznego stacji,
- 2) instrukcję obsługi,
- 3) wykaz sprzętu ochronnego, niezbędnego do bezpiecznej obsługi stacji wraz z określeniem miejsca jego przechowywania,
- 4) wykaz sprzętu przeciwpożarowego.

§ 30a. 1. Kable i przewody oponowe:

- 1) układa się w taki sposób, aby nie były narażone na uszkodzenia mechaniczne,
- 2) oznakowuje się na obydwu końcach przez umieszczenie numeru linii i adresu kierunkowego.

2. Przewód oponowy zasilający maszyny i urządzenia o napędzie elektrycznym układa się w sposób ustalony przez kierownika ruchu zakładu górniczego lub wyznaczoną przez niego osobę dozoru odpowiedniego działu ruchu.

§ 31. 1. Niedopuszczalne jest przemieszczanie przewodów oponowych, szaf łączeniowych i sprzęgła, będących pod napięciem.

2. Lokalne przesuwanie przewodów oponowych będących pod napięciem jest dopuszczalne wyłącznie za pomocą sprzętu ochronnego i odpowiednich narzędzi, zabezpieczających pracowników

wykonujących tę czynność.

§ 32. Zakład górniczy wyposaża się w łączność zewnętrzną.

§ 33. Z zastrzeżeniem § 34-37, oddanie do ruchu obiektów, maszyn oraz urządzeń i instalacji technicznych zakładu górniczego następuje na podstawie pisemnego zezwolenia kierownika ruchu zakładu górniczego.

§ 34. 1. Oddanie do ruchu podstawowych obiektów i urządzeń zakładu górniczego odbywa się na podstawie zezwolenia właściwego organu nadzoru górniczego.

2. Do podstawowych obiektów i urządzeń zakładu górniczego zalicza się:

- 1) główne rozdzielnie elektryczne wysokiego i średniego napięcia,
- 2) centrale telefoniczne i dyspozytorskie wraz z systemami łączności i alarmowania,
- 3) stacje sprężarek powietrza,
- 4) główne urządzenia i układy odwadniania.

3. Przepisu ust. 1 nie stosuje się, gdy wymieniony w ust. 2 obiekt lub urządzenie stanowi wyposażenie lub część składową obiektu budowlanego zakładu górniczego usytuowanego poza wyrobiskiem górniczym, dla którego zezwolenia na użytkowanie wydawane są na podstawie odrębnych przepisów.

4. Do obiektów budowlanych zakładu górniczego usytuowanych poza wyrobiskiem górniczym zalicza się w szczególności:

- 1) drogi technologiczne,
- 2) składy materiałów wybuchowych,
- 3) obiekty i urządzenia przeróbcze,
- 4) rurociągi technologiczne,
- 5) obiekty stacji załadowniczych i wyładowniczych,
- 6) budynki głównych stacji sprężarek powietrza wraz z rurociągami,
- 7) budynki stacji elektroenergetycznych oraz główne urządzenia i sieci rozdzielcze wysokiego i średniego napięcia,
- 8) obiekty i urządzenia odwadniania,
- 9) wolno stojące budynki centrali telefonicznych i dyspozytorskie,
- 10) zbiorniki przeciwpożarowe,
- 11) mosty i estakady technologiczne.

5. Zezwolenie, o którym mowa w ust. 1, wydaje się na wniosek kierownika ruchu zakładu górniczego na podstawie przedłożonej dokumentacji technicznej i protokołu odbioru technicznego, dokonanego przez komisję powoływaną przez kierownika ruchu zakładu górniczego.

6. Protokół, o którym mowa w ust. 5, w szczególności zawiera informację, że przewidziane do oddania do ruchu obiekt lub urządzenie wykonane zostały zgodnie z dokumentacją techniczną.

§ 35. 1. Wymagania określone w § 34 powinny być spełnione w przypadku wprowadzenia istotnych zmian konstrukcyjnych lub zmian warunków eksploatacji podstawowych obiektów i urządzeń zakładu górniczego.

2. Za istotną zmianę konstrukcyjną lub zmianę warunków eksploatacji uważa się, odpowiednio, zmianę parametrów konstrukcyjnych lub warunków prowadzenia ruchu, określonych w dokumentacjach technicznych i w zezwoleniu na oddanie do ruchu podstawowych obiektów i urządzeń zakładu górniczego.

§ 36. Organ nadzoru górniczego może uzależnić wydanie zezwolenia na oddanie do ruchu obiektów i urządzeń od wyników przeprowadzonego próbnego ich ruchu.

§ 37. 1. Oddanie do ruchu obiektów budowlanych usytuowanych w wyrobisku górniczym następuje na podstawie zezwolenia właściwego organu nadzoru górniczego.

2. Zezwolenie, o którym mowa w ust. 1, wymagane jest w przypadku przebudowy oraz remontu wprowadzającego istotne zmiany konstrukcyjne obiektów. Przepisy § 34 ust. 5 i 6 oraz § 35 ust. 2 stosuje się odpowiednio.

3. Obiekty budowlane usytuowane w wyrobisku górniczym projektuje się, buduje, utrzymuje, remontuje i dokonuje się ich rozbiórki zgodnie z zasadami wiedzy technicznej i sztuki budowlanej.

4. Czynności, o których mowa w ust. 3, wykonują osoby posiadające wymagane kwalifikacje budowlane.

5. Budowę, przebudowę, remont i rozbiórkę obiektu budowlanego usytuowanego w wyrobisku górnym prowadzi się na podstawie dokumentacji zatwierdzonej przez kierownika ruchu zakładu górnego.

§ 38. 1. Kierownik ruchu zakładu górnego określa rodzaje prac, które są wykonywane w warunkach szczególnego zagrożenia.

2. Prace, o których mowa w ust. 1, mogą być w szczególności:

- 1) wykonywane przez wyspecjalizowanych w tym zakresie pracowników pod bezpośrednim nadzorem osoby dozoru ruchu,
- 2) poprzedzone sprawdzeniem stanu bezpieczeństwa miejsca pracy i urządzeń przez osobę dozoru ruchu,
- 3) poprzedzone instruktażem pracowników o mogącym wystąpić zagrożeniu oraz sposobie prawidłowego i bezpiecznego wykonywania prac.

3. Podczas wykonywania prac, o których mowa w ust. 1, jest niedopuszczalne przebywanie w miejscu ich wykonywania osób niebiorących w nich udziału oraz równoczesne wykonywanie innych prac w pobliżu tego miejsca.

§ 39. 1. W miejscach, w których powstało zagrożenie bezpieczeństwa ruchu zakładu górnego lub pracowników, mogą być wykonywane tylko prace związane z usuwaniem zagrożenia.

2. Podjęcie dalszej pracy w miejscach, o których mowa w ust. 1, może nastąpić dopiero po stwierdzeniu przez osobę kierownictwa lub dozoru ruchu, że zagrożenie zostało usunięte.

§ 40. Na każdej zmianie roboczej powinna być osoba przeszkolona w udzielaniu pierwszej pomocy.

§ 41. 1. W zakładzie górnym oraz wydzielonym jego oddziale powinny znajdować się nosze oraz apteczka wyposażona w niezbędne środki medyczne.

2. Kierownik ruchu zakładu górnego ustala liczbę i lokalizację punktów opatrunkowych oraz miejsca rozmieszczenia apteczek i noszy.

Rozdział 2

Roboty górnicze

§ 42. Roboty przygotowawcze na przedpolu wyrobiska odkrywkowego i zwałowiska prowadzi się z wyprzedzeniem przed robotami górnymi w terminie określonym przez kierownika ruchu zakładu górnego, zapewniającym bezpieczne prowadzenie robót górnyczych.

§ 43. 1. Wyrobiska odkrywkowe zabezpiecza się przed napływem wód z terenów przyległych, w celu ograniczenia ich dopływu i działania erozyjnego na skarpach, półkach, pochylniach i poziomach roboczych.

2. Kierownik ruchu zakładu górnego może zezwolić na niewykonywanie zabezpieczenia, o którym mowa w ust. 1, w przypadkach uzasadnionych warunkami terenowymi i techniczno-ruchowymi.

§ 44. Roboty udostępniające i eksploatacyjne prowadzi się w sposób odpowiedni do warunków geologiczno-górnyczych i wyposażenia technicznego, a także zapewniający bezpieczeństwo pracowników oraz bezpieczeństwo i ciągłość ruchu zakładu górnego.

§ 45. Stan wyrobisk górnyczych i zwałowisk okresowo kontrolują osoby kierownictwa lub dozoru ruchu w zakresie i terminach ustalonych przez kierownika ruchu zakładu górnego. Wyniki kontroli odpowiednio dokumentuje się.

§ 46. Osoby kierownictwa i dozoru ruchu zgłaszają niezwłocznie służbie mierniczo-geologicznej, w celu udokumentowania, występujące podczas prowadzenia robót górnyczych zaburzenia geologiczne, zbiorniki wodne, osuwiska oraz inne zmiany warunków geologiczno-górnyczych.

§ 47. Niebezpieczny odcinek ściany, na którym roboty zostały chwilowo wstrzymane, zabezpiecza się i oznakowuje umieszczonymi, odpowiednio, przy górnej i dolnej krawędzi ściany, tablicami ostrzegawczymi.

§ 48. 1. W przypadku wykrycia w nadkładzie, złożu lub urobku śladów kultury materialnej bądź znaleziska paleontologicznego roboty powinny być natychmiast przerywane i zawiadamiana osoba dozoru ruchu. Kierownik ruchu zakładu górniczego wraz z przedsiębiorcą ustalają sposób kontynuowania robót.

2. Przedsiębiorca powiadamia o znalezisku właściwy organ jednostki samorządu terytorialnego i organ nadzoru górniczego oraz właściwych, dla miejsca położenia znaleziska, konserwatora zabytków i przyrody.

§ 49. 1. W celu sprawowania nadzoru nad gospodarką środkami strzałowymi, sprzętem strzałowym oraz wykonywanymi robotami strzałowymi w zakładzie górniczym lub grupie zakładów górniczych powinno być utworzone odpowiednie stanowisko w kierownictwie lub dozorcze ruchu.

2. Roboty strzałowe wykonywane metodą długich otworów strzałowych wykonuje się pod nadzorem osoby dozoru ruchu wyznaczonej przez kierownika ruchu zakładu górniczego.

3. Osoba, o której mowa w ust. 2, powinna posiadać stwierdzone kwalifikacje osoby dozoru ruchu w specjalności górniczej - technika strzałowa.

4. Przepisu ust. 1 nie stosuje się w przypadku wykonywania w zakładzie górniczym robót strzałowych przez podmiot. Nadzór nad wykonywaniem tych robót sprawuje wówczas kierownik ruchu zakładu górniczego lub osoba dozoru ruchu przez niego wyznaczona, posiadająca stwierdzone kwalifikacje, o których mowa w ust. 3.

§ 50. 1. Niedopuszczalne jest wiercenie otworów strzałowych w otworach pozostałych z poprzednich strzelań (fajkach) lub w otworach, w których znajdują się środki strzałowe.

2. Przy wierceniu otworów strzałowych:

- 1) zabezpiecza się wiertnicę przed możliwością samoczynnego przesuwania się,
- 2) stosuje się odpowiednio zakotwiczone bariery zabezpieczające, gdy wiertnica nie ma urządzenia do automatycznego podawania żerdzi,
- 3) zabezpiecza się odwiercony otwór przed zalaniem lub zasypaniem.

§ 51. 1. W przypadku gdy roboty strzałowe wykonywane są na podstawie dokumentacji strzałowej sporządzonej w sposób określony w odrębnych przepisach, w zakładzie górniczym prowadzi się ewidencję odstrzałów.

2. W ewidencji odstrzałów odnotowuje się:

- 1) numer dokumentacji strzałowej oraz datę, godzinę i miejsce odstrzału,
- 2) rzeczywiste parametry odstrzału,
- 3) inne istotne informacje dotyczące wykonywanych robót strzałowych.

3. Wpisów do ewidencji odstrzałów dokonuje kierownik odstrzału nadzorujący wykonywanie robót strzałowych i potwierdza je własnoręcznym podpisem.

4. Kierownik ruchu zakładu górniczego lub wyznaczona przez niego osoba dozoru ruchu przechowuje ewidencję odstrzałów zgodnie z przepisami o przechowywaniu dowodów ścisłego zarachowania.

§ 52. Podczas czynności związanych z ładowaniem środków strzałowych do otworów strzałowych pracownicy niewykonyjący tych czynności powinni być wycofani na odległość co najmniej 30 m od miejsca ładowania.

§ 53. Sposób zabezpieczenia obiektów, maszyn i urządzeń znajdujących się w strefie zagrożonej rozrzutem odłamków ustala osoba bezpośrednio nadzorująca roboty strzałowe. Czynności te wykonuje się każdorazowo przed rozpoczęciem ładowania środków strzałowych do otworów strzałowych, zgodnie z ustaleniami kierownika ruchu zakładu górniczego dotyczącymi zabezpieczenia tych obiektów, maszyn i urządzeń przed skutkami robót strzałowych.

§ 54. 1. Przed przystąpieniem do ładowania środków strzałowych do otworu strzałowego sprawdza się, czy otwór może być załadowany zgodnie z ustaleniami metryki strzałowej albo dokumentacji

strzałowej.

2. Niedopuszczalne jest udrażnianie otworu strzałowego, w którym znajdują się środki strzałowe.

§ 55. 1. W przypadku zaklinowania się w otworze strzałowym środków strzałowych przerywa się ładowanie otworu.

2. O sposobie odpalania otworu strzałowego, w którym zaklinowały się środki strzałowe, decyduje osoba kierownictwa lub dozoru ruchu bezpośrednio nadzorująca wykonywanie robót strzałowych.

§ 56. Stosując metodę strzelania otworami z poszerzonym dnem:

- 1) promień strefy bezpieczeństwa, w której nie mogą przebywać ludzie, powinien wynosić co najmniej 100 m,
- 2) po poszerzeniu dna otworu strzałowego ponowne załadowanie otworu środkami strzałowymi może nastąpić po upływie co najmniej 15 minut od odstrzału,
- 3) przed przystąpieniem do powtórnego ładowania otworu środkami strzałowymi usuwa się skruszony materiał z otworu i bada możliwość jego ładowania.

§ 57. W otworach strzałowych, w których znajduje się woda, środki strzałowe umieszcza się w otoczkach ochronnych lub stosuje się środki strzałowe wodoodporne.

§ 58. 1. Masa poszczególnych ładunków materiału wybuchowego opuszczanych do otworu strzałowego nie może przekraczać 30 kg, a ładunku udarowego 10 kg.

2. Do opuszczania ładunków udarowych używa się sprzętu wykonanego z materiałów niepowodujących iskrzenia oraz nieładujących się elektrostatycznie.

§ 59. Przy elektrycznym odpalaniu ładunków środków strzałowych:

- 1) na przewodach zapalników można opuszczać do otworu strzałowego nabój udarowy o masie zgodnej z warunkami określonymi w decyzji o dopuszczeniu do stosowania w zakładach górniczych, lecz nieprzekraczającej 500 g,
- 2) każda część ładunku rozczłonkowanego powinna mieć oddzielny ładunek udarowy lub powinien być stosowany lont detonujący,
- 3) bezpośrednio przed przyłączeniem obwodu strzałowego do zapalarki powinna być, ze schronu strzałowego, sprawdzona jego ciągłość i oporność,
- 4) linia strzałowa zwijana, w przypadku jej stosowania, powinna być rozwinięta na całej długości.

§ 60. Odpalanie ładunków środków strzałowych lontami detonującymi może być wykonywane, jeżeli:

- 1) odcinki lontu o potrzebnej długości są przygotowane przed ich umieszczeniem w otworach strzałowych,
- 2) w tej samej sieci strzałowej są używane lonty jednego rodzaju, pochodzące z jednej wytwórni,
- 3) sieć strzałowa nie tworzy pętli,
- 4) w przypadku krzyżowania się lontów lub układania linii równoległych zachowane są odstępy między nimi wynoszące co najmniej 0,2 m,
- 5) opuszczany na lonce do otworu strzałowego ładunek udarowy ma masę zgodną z warunkami określonymi w decyzji o dopuszczeniu do stosowania w zakładach górniczych, lecz nieprzekraczającą 500 g,
- 6) do inicjowania lontów detonujących nie są używane spłonki,
- 7) połączenia lontów wykonane są na nakładkę, na odcinku nie krótszym niż 0,2 m i zabezpieczone taśmą izolacyjną,
- 8) odgałęzienia od sieci strzałowej wychodzą w kierunku przebiegu fali detonacyjnej pod kątem od 30° do 45°,
- 9) połączenia odcinków lontu nie są umieszczone w przybitce.

§ 61. 1. Każdy pojedynczy ładunek środka strzałowego, który podczas pomiaru ciągłości obwodu strzałowego wykazał przerwę lub który przy wykonywaniu odstrzału nie odpalił, uznaje się za niewypał.

2. W zakładzie górniczym prowadzi się książkę ewidencji niewypałów.

3. W przypadku stwierdzenia niewypału nadanie sygnału "odwołanie" może nastąpić dopiero po odpowiednim zabezpieczeniu rejonu niewypału.

4. Likwidacji niewypału może dokonać tylko zespół pracowników w składzie wyznaczonym przez osobę dozoru ruchu nadzorującą roboty strzałowe, zgodnie z ustaleniami instrukcji zatwierdzonej przez kierownika ruchu zakładu górniczego.

5. Osoba kierownictwa lub dozoru ruchu, nadzorująca roboty strzałowe, określa szczegółowo sposób likwidowania niewypału i zapoznaje z nim pracowników zatrudnionych przy prowadzeniu tych robót, ustalając:

- 1) granice terenu, na którym nie można prowadzić żadnych robót niezwiązanych z likwidacją niewypału,
- 2) granice stref zagrożeń i sposób ich zabezpieczenia,
- 3) sposób lokalizacji ładunków środków strzałowych, które nie odpaliły,
- 4) sposób usuwania przybitki, ładunków udarowych i środków strzałowych,
- 5) sposób postępowania w przypadku braku ciągłości obwodu strzałowego w pojedynczym ładunku środka strzałowego.

§ 62. 1. Likwidowanie niewypałów za pomocą dodatkowych naboju udarowych jest dopuszczalne wyłącznie w warunkach zapewniających, że dodatkowy nabój bezpośrednio zetknie się z ładunkiem niewypału.

2. W przypadku likwidacji niewypału w otworach strzałowych przez detonację za pomocą dodatkowego naboju udarowego, przybitkę wodną lub sypką usuwa się z otworu wyłącznie przy użyciu sprężonego powietrza.

3. Podczas likwidowania niewypałów odpalaniem elektrycznym badanie wzrokowe prawidłowości połączeń sieci strzałowej lub wykonywanie innych czynności (robót) może nastąpić po uprzednim odłączeniu sieci strzałowej od zapalarki oraz po zwarciu i zaizolowaniu końcówek przewodów strzałowych.

§ 63. 1. Niewypał w otworze strzałowym krótkim likwiduje się poprzez odpalenie ładunku umieszczonego w otworze odwierconym równolegle, w odległości co najmniej 0,5 m.

2. Podczas strzelania ładunkami nakładanymi lub podkładanymi, likwidowania niewypału dokonuje się przez ręczne usunięcie przybitki, umieszczenie dodatkowego naboju udarowego, ponowne wykonanie przybitki i jego odpalenie.

3. Podczas strzelania rozszczepkowego niewypał likwiduje się przez założenie i odstrzelenie ładunku nakładanego wprost na wylot otworu strzałowego.

§ 64. Po rozstawieniu posterunków zabezpieczających i nadaniu sygnału uprzedzającego, w strefie zagrożenia rozrzutu odłamków mogą przebywać tylko członkowie zespołu powołanego do wykonania odstrzału, pracownicy właściwego organu nadzoru górniczego oraz inne osoby, po wyrażeniu zgody na ich przebywanie przez osobę dozoru ruchu nadzorującą roboty strzałowe.

§ 65. 1. Osoba kierownictwa lub dozoru ruchu nadzorująca roboty strzałowe, po stwierdzeniu prawidłowości odstrzału, wydaje polecenie nadania sygnału dźwiękowego oznaczającego odwołanie.

2. Schron strzałowy opuszcza się dopiero po nadaniu sygnału dźwiękowego oznaczającego odwołanie.

3. Przepisu ust. 2 nie stosuje się do osób odpowiedzialnych za stwierdzenie prawidłowości odstrzału.

§ 66. 1. Naboje udarowe przeznaczone do umieszczenia w otworze strzałowym przygotowuje się bezpośrednio przed ich umieszczeniem w tym otworze, w odległości nie mniejszej niż 5 m od załadowanych otworów strzałowych oraz miejsca składowania środków strzałowych.

2. W uzasadnionych przypadkach zgody na przygotowanie naboju udarowych przeznaczonych do umieszczenia w otworze strzałowym, w innych miejscach niż określone w ust. 1, udziela kierownik ruchu zakładu górniczego, określając warunki zapewniające bezpieczeństwo ich przygotowania i transportu na miejsce wykonywania robót.

§ 67. W przypadku usuwania nawisu na ścianie ładunek środka strzałowego nie powinien być podwieszony na przewodach strzałowych.

§ 68. 1. Specjalistyczne roboty strzałowe mogą być wykonywane tylko pod bezpośrednim nadzorem kierownika służby strzałowej.

2. Kierownik ruchu zakładu górniczego ustala, które z robót strzałowych wykonywanych w zakładzie górniczym zalicza się do specjalistycznych robót strzałowych.

§ 69. 1. W zakładzie górniczym mogą być wykonywane strzelania doświadczalne.
2. Strzelanie doświadczalne wykonuje się na podstawie dokumentacji strzelania.
3. Dokumentację strzelania opiniuje rzeczoznawca do spraw ruchu zakładu górniczego.
4. Strzelanie doświadczalne wykonuje kierownik służby strzałowej pod nadzorem kierownika działu robót górniczych, a w miarę potrzeb, z udziałem rzeczoznawcy, o którym mowa w ust. 3.
5. Kierownik ruchu zakładu górniczego powiadamia właściwy organ nadzoru górniczego, co najmniej na 7 dni przed planowanym terminem strzelania doświadczalnego, o terminie wykonywania strzelania.
6. Z wykonania strzelania doświadczalnego lub serii strzelań sporządza się protokół, w którym umieszcza się opis robót i uzyskanych efektów. Protokół podpisują wykonujący i nadzorujący strzelanie oraz rzeczoznawca, o którym mowa w ust. 3, jeżeli uczestniczył w strzelaniu.

§ 70. W okresie planowanych przerw w pracy maszyny kontroluje się w sposób ustalony przez kierownika ruchu zakładu górniczego lub wyznaczoną przez niego osobę kierownictwa odpowiedniego działu albo służby ruchu.

§ 71. Podczas eksploatacji maszyn odstęp między nimi powinien być większy od sumy promieni maksymalnego zasięgu tych maszyn.

§ 72. 1. Pracę maszyn wielonaczyniowych prowadzi się w blokadzie ruchu ze współpracującymi przenośnikami.

2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się do maszyn o pojemności naczynia do 0,5 m³.
3. W przypadku wystąpienia awarii blokady zasady pracy w okresie naprawy maszyny ustala osoba kierownictwa lub dozoru ruchu, nadzorująca pracę na danej zmianie.
4. Niedozwolone jest przebywanie osób w urządzeniach wysypowych lub pod nimi podczas pracy maszyny.

§ 73. Maszynę jednonaczyniową, podczas urabiania i ładowania, ustawia się w taki sposób, aby z kabiny zapewniona była widoczność środków transportowych i wysypu urobku.

§ 74. Dla każdej maszyny kierownik ruchu zakładu górniczego określa szerokość pasa bezpieczeństwa od górnej i dolnej krawędzi poszczególnych skarp. Granica tego pasa nie powinna być przekraczana.

§ 75. (uchylony).

§ 76. 1. Szerokość przodka przy ręcznym urabianiu nadkładu lub kopaliny i wysokość urabianego piętra ustala kierownik ruchu zakładu górniczego.

2. Podczas ręcznego urabiania nadkładu lub kopaliny:
1) jednoczesna praca ludzi w przodkach znajdujących się jeden nad drugim jest dozwolona tylko wtedy, gdy szerokość poziomu między piętrami jest większa niż 6 m,
2) powinien być obserwowany stan przodka, a o wszelkich zmianach warunków geologiczno-górniczych powiadamia się niezwłocznie osoby dozoru ruchu.

§ 77. 1. Hydromechaniczne urabianie nadkładu lub kopaliny wykonuje się zgodnie z projektem technicznym zatwierdzonym przez kierownika ruchu zakładu górniczego.

2. W projekcie, o którym mowa w ust. 1, określa się w szczególności sposób:
1) urabiania,
2) zwałowania,
3) transportu urobku i odprowadzania wody.

§ 78. Termiczne urabianie kopaliny wykonuje się zgodnie z projektem technicznym zatwierdzonym przez kierownika ruchu zakładu górniczego.

§ 79. W pobliżu miejsca pracy palnika termicznego organizuje się stanowisko sprzętu przeciwpożarowego; ilość i rodzaj tego sprzętu ustala się w projekcie, o którym mowa w § 78.

§ 80. Podczas urabiania złoza palnikiem termicznym używanie otwartego ognia w odległości mniejszej niż 10 m od zbiornika paliw i butli gazowych jest niedopuszczalne.

§ 81. 1. Eksploatacja złoza spod lustra wody urządzeniami pływającymi odbywa się zgodnie z projektem technicznym eksploatacji uwzględniającym przepisy w sprawie bezpieczeństwa żeglugi w żegludze śródlądowej, z wyłączeniem sprzętu pływającego urabiająco-odstawczego, zatwierdzonym przez kierownika ruchu zakładu górniczego.

2. Na akwenach wodnych zamkniętych śródlądowych w projekcie technicznym eksploatacji mogą być nieuwzględnione informacje dotyczące:

- 1) posiadania uprawnień żeglugowych pracowników,
- 2) posiadania sprzętu nawigacyjnego,
- 3) instalacji zęzowej uproszczonej.

3. Zasady podziału obowiązków i współdziałania osób załogi urządzenia pływającego i osób zatrudnionych przy prowadzeniu ruchu zakładu górniczego ustala przedsiębiorca, powiadamiając właściwe organy nadzoru górniczego i administracji śródlądowej.

§ 82. Urabianie skał sypkich, plastycznych i kruchych przez podkopywanie, podcinanie lub podwrebienie jest niedopuszczalne, z wyjątkiem przypadków wynikających z technologii robót zatwierdzonej przez kierownika ruchu zakładu górniczego.

§ 83. 1. Zwałowisko i składowisko lokalizuje się w tej części wyrobiska górniczego, z której wyeksploatowano całkowicie kopalinę lub poza granicą udokumentowania zasobów bilansowych, w miejscu niepowodującym późniejszego pogorszenia warunków eksploatacji tych zasobów.

2. Dopuszczalne jest lokalizowanie zwałowiska i składowiska tymczasowego w granicach udokumentowanych zasobów złoza lub w części wyrobiska górniczego, z której nie wyeksploatowano kopaliny, jeżeli jest to uzasadnione warunkami techniczno-ekonomicznymi i terenowymi.

§ 84. 1. Zwałowisko i składowisko kształtuje się zgodnie z dokumentacją techniczną, zatwierdzoną przez kierownika ruchu zakładu górniczego.

2. Dokumentacja techniczna określa w szczególności:

- 1) technologię zwałowania,
- 2) kąty generalne zboczy,
- 3) bezpieczną odległość od:
  - a) wyrobiska górniczego,
  - b) krawędzi frontów eksploatacyjnych dla zwałowania wewnętrznego,
  - c) cieków i innych zbiorników wodnych,
  - d) dróg, obiektów budowlanych, linii kolejowych i innych urządzeń technicznych,
- 4) wysokość pięter i ich liczbę,
- 5) maszyny i urządzenia stosowane do zwałowania i składowania,
- 6) dopuszczalny kąt nachylenia poprzecznego torów.

3. W przypadkach uzasadnionych warunkami technicznymi i terenowymi, a także przeznaczeniem urobionych mas, kierownik ruchu zakładu górniczego decyduje o odstąpieniu od sporządzania dokumentacji, o której mowa w ust. 1.

§ 85. 1. Kształtowanie wierzchowiny zwałowiska i zboczy stałych prowadzi się wraz z postępowaniem robót górniczych, w sposób umożliwiający ich rekultywację.

2. Powierzchnie zboczy stałych i wierzchowiny zwałowiska zabezpiecza się przed erozją.

Rozdział 3

Transport

§ 86. 1. Wzdłuż tras przenośników taśmowych, w miejscach ustalonych przez kierownika ruchu

zakładu górniczego lub osobę dozoru ruchu przez niego wyznaczoną, powinny się znajdować bezpieczne przejścia dla osób położone w poprzek trasy przenośników.

2. Przenośniki taśmowe przechodzące nad stanowiskami pracy lub drogami komunikacyjnymi wyposaża się w zabezpieczenia przed spadaniem urobku.

3. Teren wzdłuż przenośników powinien umożliwiać przejazd lub przejście w celu przeprowadzenia kontroli stanu technicznego przenośnika lub jego naprawy.

4. Niedopuszczalne jest:

- 1) zbliżanie się do ruchomych części przenośnika taśmowego na odległość mniejszą niż 0,5 m,
- 2) uruchamianie przenośnika taśmowego bez uprzedniego nadania sygnału ostrzegawczego,
- 3) podczas ruchu przenośnika taśmowego poruszanie się osób po konstrukcji przenośnika, stawianie na niej i jazda na taśmie przenośnika.

5. Używanie przenośników taśmowych do celów innych niż określone w procesie technologicznym jest dopuszczalne na zasadach określonych w dodatkowej instrukcji zatwierdzonej przez kierownika ruchu zakładu górniczego.

§ 87. Koleje znajdujące się na terenie zakładu górniczego użytkuje się zgodnie z regulaminem transportu szynowego opracowanym w sposób określony w odrębnych przepisach.

§ 88. 1. Niedopuszczalny jest przewóz ręczny wozami w wyrobiskach górniczych o nachyleniu powyżej 4°.

2. Przy ręcznym przewozie, w miejscach umożliwiających samoczynne toczenie się wozu w wyrobiskach górniczych o nachyleniu do 4°, odległość między wozami nie może być mniejsza niż 30 m.

§ 89. Transport ręczny po torach przewozu lokomotywowego jest dopuszczalny tylko po uzyskaniu zezwolenia kierownika ruchu zakładu górniczego i na warunkach przez niego określonych.

§ 90. Zasady użytkowania i utrzymywania pojazdów oraz dróg wewnątrzzakładowych określa, uwzględniający odrębne w tym zakresie przepisy, regulamin ruchu zatwierdzony przez kierownika ruchu zakładu górniczego.

§ 91. 1. W przypadku załadunku urządzeniami mechanicznymi pojazdy mogą być podstawione do miejsc załadunkowych po otrzymaniu sygnału od operatora maszyny lub urządzenia załadunkowego.

2. Czerpak maszyny lub urządzenia załadunkowego nie może być przemieszczany nad kabiną kierowcy pojazdu.

§ 92. Kierownik ruchu zakładu górniczego określa rodzaje pojazdów, w kabinach których nie powinno się przebywać podczas załadunku.

§ 93. 1. Podczas prowadzenia transportu linowego torami wszystkie stacje i pomosty nadawczo-odbiorcze wyposaża się w odcinki torów ułożone poziomo i w linii prostej.

2. Długość odcinków torów ułożonych poziomo na pomostach powinna być tak dobrana, aby zestaw transportowy wozów mieścił się na pomoście i możliwa była swobodna ich obsługa.

§ 94. 1. Na górnych i pośrednich pomostach załadunkowych torów zabudowuje się zapory zabezpieczające wozy przed stoczeniem się.

2. Na torach w wyrobiskach górniczych o nachyleniu ponad 4° zabudowuje się łapacze wózków lub inne urządzenia zabezpieczające o podobnym działaniu.

§ 95. Stanowisko maszynisty kołowrotu oraz obsługi pomostów nadawczo-odbiorczych wyposaża się w:

- 1) instrukcję określającą dopuszczalną ilość wozów ładownych i pustych, jaką wolno opuszczać lub ciągnąć,
- 2) tablice z obowiązującymi sygnałami.

§ 96. Transport linowy prowadzi się w sposób określony w projekcie technicznym i regulaminie ruchu, zatwierdzonym przez kierownika ruchu zakładu górniczego.

§ 97. Pomiedzy wszystkimi stacjami i pomostami powinna być zachowana łączność oraz sygnalizacja.

§ 98. Przebywanie na stacjach oraz chodzenie po trasie podczas prowadzenia ruchu jest niedozwolone.

§ 99. 1. Na początku każdej zmiany roboczej dokonuje się przeglądu lin i mechanizmów kolejki wiszącej oraz stwierdza ich przydatność.

2. Eksploatacja wiszących kolejek linowych jest niedopuszczalna podczas niesprzyjających warunków atmosferycznych.

§ 100. Jazda osób obsługi i dozoru ruchu w wózkach przeznaczonych do przeprowadzenia kontroli okresowych, badania lin nośnych i ciągnących oraz urządzeń kolejek może odbywać się tylko po uzyskaniu zezwolenia kierownika ruchu zakładu górniczego i na warunkach określonych w zezwoleniu.

§ 101. 1. Pracownicy zatrudnieni przy obsłudze obiektów pływających oraz maszyn i urządzeń znajdujących się na nich powinni posiadać odpowiednie uprawnienia.

2. Przechodzenie między pogłębiarką a barką jest dozwolone tylko po pomocy.

3. Na każdej zmianie roboczej powinien być zatrudniony przynajmniej jeden pracownik przeszkolony w zakresie ratownictwa wodnego.

Rozdział 4

Odwadnianie

§ 102. Sposób odwadniania wyrobisk odkrywkowych określa dokumentacja techniczna, sporządzona na podstawie warunków hydrologicznych i hydrogeologicznych oraz zatwierdzona przez kierownika ruchu zakładu górniczego. W przypadku braku dokumentacji technicznej sposób odwadniania określa kierownik ruchu zakładu górniczego.

§ 103. W przypadku gdy w pobliżu zakładu górniczego znajdują się rzeki, stawy lub inne zbiorniki wodne, a ich wody mogą przedostawać się do wyrobisk górniczych, wyrobiska te chronione są w sposób ustalony przez kierownika ruchu zakładu górniczego.

§ 104. 1. Kierownik ruchu zakładu górniczego zatwierdza lokalizację i konstrukcje zbiorników, osadników oraz rowów odwadniających, budowanych na stałych elementach wyrobiska górniczego, zwałowiska i składowiska, jeżeli nie dokonano tego w projekcie technicznym.

2. Niedopuszczalne jest utrzymywanie zbiorników wodnych, niezwiązanych z ruchem zakładu górniczego, na poziomach roboczych wyrobiska górniczego, zwałowiska i składowiska oraz w pobliżu górnej krawędzi wyrobiska wglębnego.

§ 105. 1. Częstotliwość kontroli zwierciadła wody w otworach obserwacyjnych ustala kierownik ruchu zakładu górniczego. Kontrole te przeprowadza się co najmniej raz na sześć miesięcy.

2. W przypadku przewidywanych zmian poziomu zwierciadła wód podziemnych, powodowanych działalnością górniczą, w systemie odwadniania uwzględnia się prowadzenie obserwacji poziomu tego zwierciadła oraz zmian stosunków wodnych w górotworze, stosownie do postępu robót, lecz nie rzadziej niż co sześć miesięcy.

3. Podczas projektowania odwodnienia zakładu górniczego określa się przewidywane dopływy wody (w m³/min), wynikające z dokumentacji hydrogeologicznych (wody podziemne) i obliczeń hydrologicznych (wody opadowe).

4. Określenia przewidywanych dopływów wód podziemnych w czynnym zakładzie górniczym dokonuje się na podstawie pomiarów i obserwacji, jeżeli warunki hydrogeologiczne nie ulegają zasadniczym zmianom, a w zakładzie górniczym znajdują się udokumentowane wyniki przeprowadzonych, w okresie co najmniej dwóch lat, obserwacji i pomiarów.

5. Dopływy wód opadowych, w obrębie zlewni wyrobiska górniczego i zwałowiska, oblicza się na podstawie maksymalnego opadu dobowego o prawdopodobieństwie 10% (opad występujący raz na 10

lat).

§ 106. 1. Wydajność pomp powinna zapewniać odprowadzenie, w ciągu 24 godzin, przewidywanego dobowego dopływu wód podziemnych oraz, w ciągu 36 godzin, przewidywanego dobowego dopływu wód opadowych, określonych zgodnie z § 105.

2. W przypadku możliwości retencjonowania wód na poziomach eksploatacyjnych wydajność pomp powinna zapewnić odprowadzenie dobowego dopływu wód opadowych w ciągu 48 godzin.

3. Pompownie, do których przewidywany lub prognozowany sumaryczny dobowy dopływ wód podziemnych i wód opadowych określonych zgodnie z § 105 przekracza $1 \text{ m}^3/\text{min}$, wyposaża się w rezerwowe pompy o wydajności nie niższej niż 50% wydajności pomp określonej w ust. 1.

§ 107. W przypadkach uzasadnionych warunkami techniczno-ruchowymi kierownik ruchu zakładu górniczego może odstąpić od obowiązku stosowania odwadniania, powiadamiając właściwy organ nadzoru górniczego.

Rozdział 5

Geologia górnicza i miernictwo górnicze

§ 108. 1. Przedsiębiorca zapewnia obsługę mierniczą i geologiczną, której zadaniem jest prawidłowe oraz terminowe sporządzanie i aktualizowanie dokumentacji mierniczo-geologicznej zakładu górniczego.

2. Służba geologiczna i miernicza zakładu górniczego podlegają bezpośrednio kierownikowi ruchu zakładu górniczego.

3. Zakres zadań wykonywanych przez pracowników służby geologicznej i mierniczej zakładu górniczego ustala kierownik ruchu zakładu górniczego.

§ 109. 1. Dokumentację mierniczo-geologiczną przechowuje się w zakładzie górniczym lub poza zakładem górniczym zgodnie z odrębnymi przepisami. O fakcie przechowywania dokumentacji mierniczo-geologicznej poza zakładem górniczym powiadamia się właściwy organ nadzoru górniczego.

2. Dokumentację kartograficzną sporządzoną na nośnikach informatycznych zabezpiecza się przez wykonanie trwałych kopii zapasowych.

§ 110. 1. Służba geologiczna i miernicza zakładu górniczego prowadzi książkę ewidencji dokumentacji mierniczo-geologicznej oraz książkę uwag, w której zapisuje się nieprawidłowości w prowadzeniu ruchu zakładu górniczego w zakresie gospodarki złożem.

2. Każdą informację wpisaną do książki uwag niezwłocznie przedkłada się kierownikowi ruchu zakładu górniczego, który wyznacza osoby odpowiedzialne i terminy usunięcia zgłoszonych nieprawidłowości.

3. Zadaniem służby geologicznej zakładu górniczego jest geologiczna obsługa zakładu górniczego, a w szczególności:

- 1) kontrolowanie robót górniczych i wiertniczych wykonywanych na potrzeby zakładu górniczego,
- 2) kartowanie, profilowanie i opróbowanie robót górniczych i wiertniczych,
- 3) badanie stosunków wodnych na terenie górniczym oraz wykonywanie obserwacji i pomiarów hydrogeologicznych, łącznie z prowadzeniem ścisłej ewidencji ich wyników,
- 4) okresowe aktualizowanie treści geologicznej map podstawowych, przeglądowych i specjalnych,
- 5) prowadzenie ewidencji i sporządzanie bilansu zasobów oraz strat w zasobach,
- 6) kontrolowanie i badanie jakości złoża oraz zmienności parametrów jakościowych w procesie wydobywania i przeróbki kopalin,
- 7) kontrolowanie czystości wybierania złoża i zabezpieczenia przed zniszczeniem kopalin towarzyszących,
- 8) prowadzenie okresowych analiz gospodarki złożem,
- 9) kontrolowanie selektywnej eksploatacji złóż wielosuwrowcowych oraz zwałowania,
- 10) analizowanie i prognozowanie zagrożeń naturalnych, w tym zagrożenia powodziowego.

4. Zadaniem służby mierniczej zakładu górniczego w zakresie obsługi mierniczej są w szczególności:

- 1) kontrolowanie zgodności prowadzonych robót górniczych z zatwierdzonym planem ruchu zakładu

- górniczego,
- 2) wykonywanie prac geodezyjnych związanych z budową, rozbudową i ruchem zakładu górniczego, w tym pomiaru zdjętego nadkładu i wydobytej kopaliny,
  - 3) sporządzanie i uzupełnianie dokumentacji mierniczo-geologicznej,
  - 4) wyznaczanie granic filarów ochronnych i pasów ochronnych oraz kontrolowanie przebiegu eksploatacji w stosunku do ustalonych granic,
  - 5) wykonywanie pomiarów i obserwacji oddziaływania robót górniczych na powierzchnię terenu górniczego,
  - 6) sporządzanie dokumentacji mierniczej dla prowadzenia rekultywacji,
  - 7) sporządzanie dokumentacji zagrożeń osuwiskowych, występujących w wyrobiskach górniczych i w rejonie zwałowisk,
  - 8) przygotowanie dokumentacji mierniczo-geologicznej likwidowanych zakładów górniczych w celu przekazania jej do archiwum.

§ 111. Roboty górnicze w sąsiedztwie filarów, zbiorników wodnych oraz obiektów budowlanych zakładu górniczego mogą być prowadzone po uprzednim sprawdzeniu przez służbę geologiczną i mierniczą kierunków, odległości oraz zasięgu i rozmiarów zagrożenia.

Rozdział 6

Zabezpieczenie ruchu zakładu górniczego w okresie zimowym

§ 112. 1. Przygotowanie zakładu górniczego do ruchu w okresie zimowym prowadzi się na podstawie harmonogramu zatwierdzonego przez kierownika ruchu zakładu górniczego.

2. Harmonogram, o którym mowa w ust. 1, opracowuje się do dnia 15 października każdego roku i uwzględnia w szczególności bezpieczeństwo prowadzonych prac.

Rozdział 7

Eksploatacja złóż torfów leczniczych

§ 113. 1. Złoże przeznaczone do eksploatacji zabezpiecza się przed zanieczyszczeniami pochodzącymi z nawożenia gleb i używania środków ochrony roślin.

2. Wyrobisko górnicze zabezpiecza się przed zanieczyszczonymi wodami przepływowymi i spływowymi.

3. Zabezpieczenia, o których mowa w ust. 1 i 2, powinny uwzględniać warunki hydrogeologiczne występowania złoża torfu leczniczego, jego parametry oraz sposoby zabezpieczeń higieniczno-sanitarnych złoża, w szczególności jego oznakowania, wyznaczenia pasów ochronnych i ich zagospodarowania.

§ 114. 1. Podczas transportu torfu powinno się zapobiegać przesuszeniu oraz fizycznemu i bakteriologicznemu zanieczyszczeniu.

2. Czas składowania i ilość składowanego torfu ogranicza się do niezbędnego minimum.

Rozdział 8

Zwalczanie zagrożeń i specjalistyczne zabezpieczenie przeciwpożarowe

§ 115. Kierownik ruchu zakładu górniczego:

- 1) ocenia zagrożenia występujące w zakładzie górnicznym i w przypadku konieczności powołuje odpowiednie zespoły do rozpoznawania i zapobiegania zagrożeniom,
- 2) określa, na podstawie opinii służb specjalistycznych, warunki stateczności oraz parametry skarp i zboczy,
- 3) podejmuje działania mające na celu ochronę środowiska, poprzez zmniejszenie wpływu działalności zakładu górniczego na środowisko.

§ 116. Przedsiębiorca zapewnia warunki pracy spełniające wymagania określone w przepisach dotyczących zapylenia, hałasu, drgań i mikroklimatu.

§ 117. Instalacje, urządzenia lub obiekty, które w przypadku uszkodzenia albo awarii mogłyby stać się źródłem zagrożenia dla otoczenia, lokalizuje się w sposób umożliwiający likwidację zagrożenia.

§ 118. 1. Za ochronę przeciwpożarową zakładu górniczego jest odpowiedzialny kierownik ruchu zakładu górniczego.

2. Kierownik ruchu zakładu górniczego określa w regulaminie ochrony przeciwpożarowej zasady funkcjonowania ochrony przeciwpożarowej w zakładzie górniczym.

§ 119. Każda osoba, która zauważy pożar, powinna natychmiast:

- 1) zaalarmować:
  - a) pracowników zatrudnionych w rejonie pożaru,
  - b) służbę ochrony przeciwpożarowej lub jednostkę ratowniczo-gaśniczą,
- 2) przystąpić do akcji ratowniczej polegającej na:
  - a) ratowaniu życia zagrożonych osób,
  - b) gaszeniu pożaru za pomocą urządzeń i sprzętu gaśniczego,
  - c) wykonywaniu poleceń kierującego akcją ratowniczą.

§ 120. Materiały pędne, oleje i smary magazynuje się w miejscach do tego przeznaczonych.

§ 121. 1. Niedozwolone jest wykonywanie czynności na maszynach i urządzeniach zakładu górniczego oraz terenach przyległych, jeżeli czynności te mogą spowodować powstanie lub rozprzestrzenienie się pożaru.

2. Na terenie zakładu górniczego wyznacza się, odpowiednio oznakowane i utrzymywane, drogi dojazdowe oraz punkty czerpania wody do celów przeciwpożarowych.

§ 122. Wykonywanie na maszynach i urządzeniach wszelkich prac wymagających użycia otwartego ognia odbywa się pod nadzorem osób dozoru ruchu lub osoby wyznaczonej do nadzoru, w sposób zgodny z instrukcjami zatwierdzonymi przez kierownika ruchu zakładu górniczego.

Rozdział 9

Przepisy szczególne i końcowe

§ 123. 1. Przepisów § 12 ust. 2, § 16, § 43-45, § 47, § 49-70, § 84, § 87, § 89, § 104-106, § 110 ust. 3 i ust. 4 oraz § 112 nie stosuje się do odkrywkowych zakładów górniczych wydobywających kopaliny pospolite w warunkach określonych w art. 16 ust. 2a ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. - Prawo geologiczne i górnicze.

2. W odkrywkowych zakładach górniczych, o których mowa w ust. 1, dokument bezpieczeństwa, o którym mowa w § 4 ust. 1, mogą stanowić instrukcje i inne dokumenty oraz opracowania posiadane przez przedsiębiorcę.

3. Przepisy niewymienione w ust. 1 stosuje się odpowiednio w odkrywkowych zakładach górniczych wydobywających kopaliny pospolite w warunkach określonych w art. 16 ust. 2a ustawy, o której mowa w ust. 1.

§ 124. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

ZAŁĄCZNIK

DOKUMENT BEZPIECZEŃSTWA

1. Dokument bezpieczeństwa stanowi zbiór wewnętrznych regulacji oraz dokumentów umożliwiających ocenę i dokumentowanie ryzyka zawodowego oraz stosowania niezbędnych środków

profilaktycznych zmniejszających to ryzyko w zakładzie górniczym.

2. Dokument bezpieczeństwa powinien zawierać w szczególności:

- 1) strukturę organizacyjną zakładu górniczego,
- 2) opis zagrożeń w zakładzie górniczym,
- 3) odpowiedzialność za stan bezpieczeństwa i higieny pracy,
- 4) sposób aktualizacji dokumentu bezpieczeństwa,
- 5) sposoby oceny i dokumentowania ryzyka,
- 6) opis postępowania związanego z bezpiecznym prowadzeniem ruchu zakładu górniczego, w zakresie:
  - a) bieżącego przeprowadzania analiz i badań niezbędnych dla bezpiecznego prowadzenia ruchu zakładu górniczego,
  - b) projektowania, wykonywania, wyposażenia i przekazywania do użytkowania nowych miejsc i stanowisk pracy,
  - c) zmiany, rozbudowy i przebudowy miejsc i stanowisk pracy, powodujących zmianę warunków pracy,
  - d) ochrony przed zagrożeniami występującymi w zakładzie górniczym,
  - e) przeglądów maszyn i urządzeń dla utrzymywania ich w stanie sprawności,
  - f) zatrudniania i koordynacji prac wykonywanych przez inne podmioty gospodarcze,
  - g) obiegu dokumentów pokontrolnych organów nadzoru zewnętrznego,
- 7) opis postępowania związanego z bezpieczeństwem zatrudnionych w ruchu zakładu górniczego, w zakresie:
  - a) identyfikacji i monitorowania zagrożeń,
  - b) oceny i dokumentowania ryzyka dla miejsc i stanowisk pracy, wykonywanych w oparciu o ogólne wytyczne dla oceny ryzyka zawodowego,
  - c) opracowania instrukcji bezpieczeństwa i higieny pracy,
  - d) konsultowania i udziału pracowników w sprawach dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy, w tym przy opracowywaniu instrukcji,
  - e) informowania pracowników o ryzyku i sposobach zapobiegania zagrożeniom,
  - f) zatrudniania pracowników posiadających wymagane kwalifikacje lub potrzebne umiejętności,
  - g) identyfikacji i wykonywania prac szczególnie niebezpiecznych,
  - h) przeprowadzania badań profilaktycznych pracowników,
  - i) szkoleń w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy,
  - j) badań przyczyn i okoliczności wypadków przy pracy,
- 8) opis postępowania w sytuacjach awaryjnych dotyczących:
  - a) sposobów ewakuacji i zapewnienia środków ratunkowych,
  - b) organizacji ratownictwa i pierwszej pomocy medycznej,
  - c) zapewnienia łączności, systemów ostrzegawczych i alarmowych.

3. Do sporządzania dokumentu bezpieczeństwa mogą być wykorzystane posiadane przez przedsiębiorcę dokumenty i opracowania.